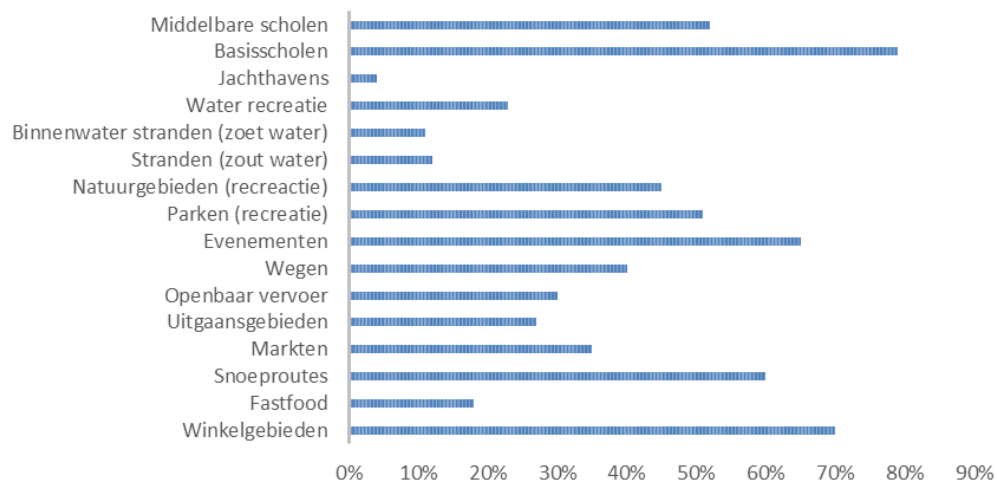


RAPPORTAGE VAN RESULTATEN INVENTARISATIE ZWERFAFVALAANPAK GEMEENTEN 2017-2018

AANDEEL GEMEENTEN DAT IN 2017 ZWERFAFVALBESTRIJDING HEEFT TOEGEPAST OP GEBIEDSTYPE



Inleiding

Introductie

Jaarlijks voert NederlandSchoon (samen met haar partners uit de Landelijke Aanpak Zwerfafval (LAZ): Rijkswaterstaat en NVRD) de Inventarisatie Zwerfafvalaanpak Gemeenten uit. Dit is een vragenlijst die aan alle gemeenten wordt voorgelegd aan het einde van het jaar en het begin van het nieuwe jaar, om te inventariseren wat gemeenten dat jaar in hun zwerfafvalaanpak hebben gedaan en wat ze van plan zijn het komende jaar te gaan doen. Ook wordt de behoefte aan informatie en ondersteuning gepeild.

Doelstelling

Primaire doel hiervan is het programma van de LAZ zo goed mogelijk vorm te geven. Daarbij worden de resultaten in toenemende mate gebruikt om gemeenten direct van passende informatie te voorzien. Denk aan uitnodigingen voor kennisbijeenkomsten, notificaties van nieuwe kennisproducten en het samenstellen van interessante informatie op onze websites en sociale media.

Respons

Aan de inventarisatie hebben in totaal 132 (van de 387) gemeenten deelgenomen.

Daarvan hebben 107 gemeenten de vragenlijst volledig en 25 gemeenten gedeeltelijk ingevuld.

Deze 132 gemeenten bestaan uit:

- 14 van de G25 (grootste 25 gemeenten)
- 19 van de G50 (grootste 50 volgende gemeenten)
 - o En dus 33 van de G75 (grootste 75 gemeenten)
- 99 van de overige 312 gemeenten

Met deze respons is in iedere categorie minimaal 30% van de populatie vertegenwoordigd. Dit is voldoende om resultaten te extrapoleren per categorie indien gewenst.

In de volgende onderdelen worden daarom alle resultaten geëxtrapoleerd tot een totaaloordeel voor alle gemeenten en wanneer gewenst ook een totaaloordeel per categorie.

Hoofdstuk 1 – Bekendheid en communicatie LAZ

In dit eerste hoofdstuk worden de vragen uit module 1 behandeld over de bekendheid van de LAZ organisatie en haar communicatiekanalen.

Bekendheid Landelijke Aanpak Zwerfafval

	Alle gemeenten	G25	G50	Overige
Ja, goed bekend	55%	64%	75%	49%
Ja, bekend bij naam	41%	36%	13%	49%
Nee, niet bekend	4%	-	12%	2%

Weet u welke organisaties er achter de LAZ zitten?

	Alle gemeenten	G25	G50	Overige
Ja	79%	86%	82%	77%
Nee	21%	14%	18%	23%

Welke organisaties zitten er achter de uitvoering van de LAZ?

De 93 gemeenten (79%) die aangeven dit te weten hebben de volgende organisaties genoemd:

- 94% noemt NederlandSchoon
- 88% noemt Rijkswaterstaat (of Gemeente Schoon)
- 88% noemt NVRD
- 12% noemt NedVang
- 4% noemt het Ministerie van I&M / I&W

Daarnaast worden nog genoemd: VNG, Natuur en Milieu, Milieu Centraal, Afvalfonds Verpakkingen, De provincie, en Het Rijk.

Het juiste antwoord is: NederlandSchoon, Rijkswaterstaat en NVRD.

66% van deze gemeenten heeft deze combinatie (zonder verdere toevoegingen) correct ingevuld en weten dus exact wie de uitvoering van de LAZ verzorgen.

Oftewel, 52% (66% van 79%) van alle gemeenten weet precies wie de LAZ uitvoeren.

Ontvangt u onze nieuwsbrieven?

	LAZ-nieuwsbrief	Digitaal Magazine
Ja, ontvang ik	57%	51%
Nee, ontvang ik momenteel niet, maar zou ik wel graag krijgen*	33%	39%
Nee, ontvang ik niet en heb ik ook geen interesse in	10%	10%

*De personen die dit antwoord hebben gegeven zijn reeds toegevoegd aan de mailinglijst van de nieuwsbrieven.

Wat zijn voor u de belangrijkste informatiebronnen omtrent zwerfafval aanpak?

	Alle gemeenten
(Kennis)Bijeenkomsten/Trainingen	62%
Vakbladen	56%
Website NederlandSchoon	77%
Website Rijkswaterstaat	12%
Website NVRD	23%
Website Kenniswijzer	40%
Social media	29%

Welke vakbladen leest u om informatie over zwerfafval aanpak te verkrijgen?

60 gemeenten hebben deze vraag ingevuld. Zij geven aan te lezen:

- 82% noemt GRAM
- 22% noemt Afval!

Daarnaast worden nog genoemd: AfvalOnline, Supporter van Schoon nieuwsbrief, Stadswerk, Straatbeeld, Milieumagazine, Tuin&Landschap, en CROW nieuwsbrief.

Maakt u, zakelijk of privé, gebruik van deze social media platforms?*

	Zakelijk	Privé
Facebook	44%	55%
LinkedIn	54%	34%
Twitter	43%	17%
Instagram	1%	22%

**Let op: Deze scores zijn gebaseerd op alle gemeenten die deze vraag hebben beantwoord (89). Het is echter niet met zekerheid te zeggen of de gemeenten die deze vraag hebben overgeslagen (43) dit hebben gedaan vanuit tijd/desinteresse, of omdat ze in het geheel geen gebruik maken van social media. De percentages in deze tabel kunnen dus enigszins overschat zijn.*

Volgt u ons via social media?

	NederlandSchoon	Supporter van Schoon	Rijkswaterstaat	NVRD	N.v.t. Niet op platform
Facebook	31%		35%		50%
LinkedIn	7%		1%	3%	47%
Twitter	10%	8%	2%	5%	59%
Instagram		0%			58%

Bezoekt u de social media pagina's van één van bovenstaande organisatie wel eens? En zo ja, welke?

86 gemeenten hebben deze vraag ingevuld. Zij geven aan:

- 55% bezoekt nooit onze social media pagina's en nog een 7% maar zeer zelden
- De resterende 38% bezoekt de pagina's van Supporter van Schoon en NederlandSchoon

Wat voor soort informatie zou u het liefst ontvangen via onze social media kanalen?

	Alle gemeenten die ons volgen op social media
Praktijkvoorbeelden en pilots	86%
Nieuws uit het vakgebied (zwerf)afval	83%
Kennisdocumenten	51%
Aankondigingen van bijeenkomsten	57%
Achtergrondinformatie over de organisatie	9%

Conclusies hoofdstuk 1 voor dit jaar (2017)

- ✓ De bekendheid van de LAZ is goed. Na slechts 1,5 jaar LAZ, en zonder actieve promotie van de LAZ als organisatie, weet toch 52% van de gemeenten precies wat de LAZ is.
- ✓ De NederlandSchoon website is voor veel gemeenten de belangrijkste informatiebron voor de aanpak van zwerfafval.
- ✓ GRAM is voor veel gemeenten het belangrijkste vakblad voor informatie over zwerfafval.
- ✓ Zakelijk maken de meeste gemeente medewerkers gebruik van LinkedIn. Desalniettemin is het percentage gemeenten dat de LAZ organisaties op LinkedIn volgt zeer beperkt. Hier valt dus veel te winnen.
- ✓ De gemeente medewerkers die ons volgen op social media zien hier het liefst praktijkvoorbeelden en nieuws uit het vakgebied.

De resultaten van dit hoofdstuk kunnen niet vergeleken worden met de resultaten van 2016, omdat dit onderdeel nieuw is.

Hoofdstuk 2 – Supporter van Schoon

In dit hoofdstuk worden de vragen uit module 2 behandeld over de bekendheid en inzet van Supporter van Schoon.

Bekendheid Supporter van Schoon

	Alle gemeenten	G25	G50	Overige
Ja, goed bekend	72%	85%	75%	70%
Ja, bekend bij naam	25%	15%	25%	26%
Nee, niet bekend	3%	-	-	4%

Inzet Supporter van Schoon in gemeente

	Alle gemeenten	G25	G50	Overige
Ja	42%	23%	44%	44%
Nee	27%	31%	25%	27%
Misschien in toekomst	31%	46%	31%	29%

Conclusies hoofdstuk 2 voor dit jaar (2017)

- ✓ Supporter van Schoon is goed bekend onder alle typen gemeente, maar het beste bij de grote gemeente.
- ✓ Desalniettemin zijn het de middelgrote en kleine gemeenten die vaker Supporter van Schoon inzetten.

Conclusies hoofdstuk 2 ten opzichte van vorig jaar (2016-2017)

- ✓ De bekendheid van Supporter van Schoon is verbeterd. In 2016 was 35% van alle gemeenten bekend bij naam en 63% goed bekend. Nu is dat respectievelijk 25% en 72%. Er heeft dus een verschuiving plaatsgevonden van gemeenten die Supporter van Schoon beter zijn gaan kennen.
- ✓ De inzet van Supporter van Schoon in gemeenten is ten opzichte van 2016 iets afgenomen. In 2016 zette 55% van de gemeenten Supporter van Schoon in, in 2017 was dit 42%. De inzet is sterk afhankelijk van het aantal en type zwerfafvalinterventies dat een gemeente ieder jaar uitvoert, dus deze daling is nog geen indicatie van vermindering in aanpak.

Hoofdstuk 3 – Participatie en opschoonacties

In dit hoofdstuk worden de vragen uit module 3 behandeld over de mate van participatie in de gemeente en deelname aan diverse landelijke opschoonacties.

Bekendheid landelijke opschoonacties

	Landelijke Opschoondag	Nieuwjaarsvegen	Keep It Clean Day
Goed bekend	90%	60%	42%
Bekend bij naam	10%	27%	18%
Niet bekend	-	13%	40%

Deelname intentie landelijke opschoonacties

	Landelijke Opschoondag	Nieuwjaarsvegen	Keep It Clean Day
Afgelopen jaar (2017) aan mee gedaan*	60%	40%	16%
Van plan komend jaar/jaren aan mee te doen*	23%	14%	11%
N.v.t., geen intentie om hiermee aan de slag te gaan	17%	46%	73%

*Let op: Door een fout in de programmering van deze vraag konden respondenten slechts 1 antwoordoptie selecteren en niet beide. Wanneer een gemeente dus zowel in 2017 aan de opschoonactie heeft mee gedaan, als in 2018 van plan is hier (weer) aan mee te doen, heeft de respondent 1 van deze 2 opties moeten kiezen. De percentages op beide antwoorden zijn daardoor ondervetegenwoordigd.

Inzet op participatie met:

	Alle gemeenten	G25	G50	Overige
Ja, burgers/inwoners	82%	92%	81%	81%
Ja, bedrijven en/of (lokale) ondernemers	46%	83%	50%	40%
Ja, scholen	82%	92%	81%	81%
Ja, verenigingen en/of instellingen	65%	58%	63%	66%
Nee, geen van allen	4%	8%	-	3%

*Let op: op deze vragen konden meerdere antwoorden worden gegeven, dus het totaal telt niet op tot 100%. Het percentage is het % gemeenten dat (o.a.) met deze partij participatie toepast.

Conclusies hoofdstuk 3 voor dit jaar (2017)

- ✓ De Landelijke Opschoondag is zeer goed bekend bij gemeenten. Geen enkele gemeente heeft hier nog nooit van gehoord. Nieuwjaarsvegen is in mindere mate bekend, en de KICD is het slechts bekend waarbij zelfs 40% van de gemeenten deze niet kent.
- ✓ Opvallend bij de deelname intentie aan landelijke opschoonacties is dat een vrij hoog percentage gemeenten geen enkele intentie heeft om met Nieuwjaarsvegen (46%) en de KICD (73%) aan de slag te gaan. Bij de KICD wordt dit deels verklaard doordat gemeenten dit initiatief niet kennen.
- ✓ Op het gebied van participatie wordt door gemeenten vooral ingezet op burgers en scholen. De percentages hierop zijn nagenoeg gelijk, en dit zijn ook telkens bijna exact dezelfde gemeenten. Dus gemeenten die aan burgerparticipatie doen hebben ook bijna allemaal een participatie aanpak met scholen.
- ✓ Participatie met bedrijven en ondernemers is het meest in de grote gemeenten.

Conclusies hoofdstuk 3 ten opzichte van vorig jaar (2016-2017)

- ✓ Ook de bekendheid van de Landelijke Opschoondag is flink gestegen ten opzichte van 2016. In 2016 was 63% goed bekend en 11% bekend bij naam met de LOD. In 2017 is dit respectievelijk 90% en 10%.
- ✓ De participatie met bedrijven en/of ondernemers is ten opzichte van 2016 sterk gegroeid. In 2016 gaf 29% van de gemeenten aan in te zetten op bedrijven/ondernemers, in 2017 is dit 46%.

Hoofdstuk 4 – Monitoring

In dit hoofdstuk worden de vragen uit module 4 behandeld over objectieve en subjectieve monitoring van zwerfafval in de gemeente.

Metten van zwerfafval situatie of beleving

	Alle gemeenten	G25	G50	Overige
Ja	61%	92%	63%	56%
Nee	17%	8%	6%	20%
Misschien in toekomst	22%	-	31%	24%

Toepassing monitoring in gemeente

	Objectief - bestekmeting	Objectief - beleidsmeting	Subjectief – beleving en/of leefbaarheid
Afgelopen jaar (2017) gedaan	56%	44%	35%
Van plan komend jaar/jaren te doen	12%	47%	29%
N.v.t., geen intentie om hiermee aan de slag te gaan	10%	10%	13%

**Let op: op deze vragen konden meerdere antwoorden worden gegeven (een gemeente kan de monitoring zowel in 2017 hebben toegepast, als in de komende jaren van plan zijn te herhalen), dus het totaal telt niet op tot 100%.*

**Kanttekening: deze vraag is door een klein aantal gemeenten (68) ingevuld. De resultaten zijn daarom slechts indicatief (niet representatief) voor de gehele populatie van alle Nederlandse gemeenten*

Conclusies hoofdstuk 4 voor dit jaar (2017)

- ✓ Monitoring van zwerfafval wordt bij bijna alle grote gemeenten gedaan, maar wordt steeds minder gedaan naarmate de gemeente kleiner is.
- ✓ Objectieve bestekmetingen zijn in de meeste gemeenten uitgevoerd het afgelopen jaar, maar voor de komende jaar/jaren is er meer animo voor beleidsmetingen.

Conclusies hoofdstuk 4 ten opzichte van vorig jaar (2016-2017)

- ✓ De mate waarin gemeenten monitoren is sinds 2016 amper veranderd. Belangrijkste verschuiving is bij de middelgrote gemeenten in 2016 nog 33% aangaf niet te monitoren en nu slechts 6% niet terwijl 31% aangeeft dit misschien in de toekomst wel te willen doen. Onder deze groep heeft dus een verschuiving in interesse/relevantie plaatsgevonden.
- ✓ In de toepassing van verschillende monitoring types is vooral een lichte stijging te zien in het percentage gemeenten dat beleving monitoring uitvoert of wil gaan voeren. Hierover kunnen echter geen harde conclusies getrokken worden omdat de vraagstelling t.o.v. 2016 iets is veranderd en de respons vrij laag is.

Hoofdstuk 5 – Beeldgericht reinigen

In dit hoofdstuk worden de vragen uit module 5 behandeld over beeldgericht reinigen.

Toepassen beeldgericht reinigen

	Alle gemeenten	G25	G50	Overige
Ja	77%	100%	87%	72%
Nee	13%	-	13%	15%
Misschien in toekomst	10%	-	-	13%

Bekendheid Keurmerk Beeldschoon

	Alle gemeenten	G25	G50	Overige
Ja, goed bekend	11%	23%	7%	9%
Ja, bekend bij naam	46%	23%	43%	50%
Nee, niet bekend	43%	54%	50%	41%

Conclusies hoofdstuk 5 voor dit jaar (2017)

- ✓ Beeldgericht reinigen wordt in alle grote gemeenten toegepast. Wanneer gemeenten kleiner worden zijn er meer die geen gebruik maken van deze systematiek.
- ✓ Het Keurmerk Beeldschoon is het beste bekend bij grote gemeenten. Bijna de helft van alle gemeenten kent het keurmerk echter (nog) niet.

Conclusies hoofdstuk 5 ten opzichte van vorig jaar (2016-2017)

- ✓ Over de toepassing van beeldgericht reinigen ten opzichte van 2016 kunne weinig conclusies worden getrokken omdat de vraagstelling is veranderd. Er lijkt wel een toename te zitten in het percentage gemeenten dat beeldgericht reinigen toepast, vooral onder kleine gemeenten.
- ✓ De bekendheid van het Keurmerk Beeldschoon is t.o.v. 2016 gestegen. In 2016 was 10% goed bekend met het keurmerk en 25% bekend bij naam. In 2017 is dit respectievelijk 11% en 46%.

Hoofdstuk 6 – Beleid, beheer en inrichting

In dit hoofdstuk worden de vragen uit module 6 behandeld over het zwerfafval beleid in gemeenten en de stand van zaken op diverse beheer en inrichting thema's.

Verdeling zwerfafvaldossier en werkzaamheden binnen gemeente

	Alle gemeenten	G25	G50	Overige
Ik doe dit alleen/zelfstandig	12%	14%	5%	13%
Ik doe dit met één of meerdere collega's samen, maar overzie zelf alles	70%	57%	56%	75%
Het zwerfafval dossier is binnen onze gemeente verdeeld over verschillende mensen	18%	29%	39%	12%

Beleidsplan zwerfafval aanwezig

	Alle gemeenten	G25	G50	Overige
Ja, apart plan	31%	25%	27%	33%
Ja, geïntegreerd	31%	33%	40%	29%
Nee, geen beleid	38%	42%	33%	38%

Welke onderwerpen zijn onderdeel van de zwerfafval aanpak

	Bekend met onderwerp	Toegepast in zwerfafval aanpak	Van plan toe te passen in aanpak
Beheergericht ontwerp en inrichting openbare ruimte	64%	37%	25%
Optimalisatie afvalbakkenstructuur	47%	45%	32%
Aanpak bijplaatsingen	52%	49%	25%
Gerichte handhaving	50%	54%	23%
Inzet van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt	50%	63%	10%
Bevordering participatie	50%	72%	22%
Gedragbeïnvloeding	49%	69%	26%
Beïnvloeding van beleving	47%	44%	25%
Monitoring van effectiviteit van aanpak	48%	49%	29%

**Let op: op deze vragen konden meerdere antwoorden worden gegeven, dus het totaal telt niet op tot 100%. Het percentage is het % gemeenten dat het betreffende onderwerp mee neemt in de zwerfafvalaanpak.*

**Kanttekening: Deze vraag is in feite 2 vragen in één. De intentie was om vast te stellen hoeveel gemeenten bekend zijn met een onderwerp (zich bewust zijn van het bestaan van het thema en de mogelijkheden), en vervolgens in hoeverre ze dit momenteel toepassen of de intentie hebben toe te passen. In de resultaten valt echter op dat veel respondenten/gemeenten hebben aangegeven een thema toe te passen, maar dan niet hebben aangevinkt dat ze er bekend mee zijn (terwijl toepassen veronderstelt dat je er bekend mee bent). Dit suggereert dat de vraag niet duidelijk was en men de antwoorden anders heeft geïnterpreteerd, mogelijk is 'bekend met het onderwerp' door een deel van de respondenten beschouwd als een restcategorie voor wanneer men er niets mee deed. De resultaten in de eerste kolom zijn hierdoor maar beperkt bruikbaar.*

Is het u bekend dat wij (NederlandSchoon, NVRD en Rijkswaterstaat) producten en diensten hebben om u met deze onderwerpen te helpen?

	Goed bekend	Bekend bij naam	Niet bekend
Beheergericht ontwerp en inrichting openbare ruimte	38%	42%	20%
Optimalisatie afvalbakkenstructuur	50%	34%	16%
Aanpak bijplaatsingen	55%	32%	13%
Gerichte handhaving	39%	33%	28%
Bevordering participatie	50%	38%	12%
Gedragbeïnvloeding	58%	32%	10%
Beïnvloeding van beleving	39%	43%	18%
Monitoring van effectiviteit van aanpak	41%	38%	21%

**Deze gegevens kunnen ook naar type gemeente geanalyseerd worden (zoals in 2016 is gedaan), maar voor dit jaar ligt de prioriteit bij de algehele bekendheid van de instrumenten, niet (meer) bij het overtuigen van de G75.*

Gericht gebruik van kennis over gedragsbeïnvloeding

	Alle gemeenten	G25	G50	Overige
Ja, we zetten hier actief op in	15%	33%	14%	13%
Ja, we maken hiervan gebruik wanneer het uitkomt	40%	42%	57%	37%
Nee, we doen hier gericht (nog) niets mee	45%	25%	29%	50%

Heeft u de afgelopen jaren deelgenomen aan een training of kennisbijeenkomst gedragsbeïnvloeding? En in welke mate heeft u gebruik gemaakt van de opgedane kennis?

	Alle gemeenten
Nee, niet deelgenomen	51%
Ja, deelgenomen maar amper tot niet gebruikt	10%
Ja, deelgenomen en met mate gebruikt	33%
Ja, deelgenomen en uitvoerig gebruikt	6%

Relatie training vs. inzet

Wanneer in de resultaten gekeken wordt naar de antwoorden op beide vragen valt op dat 1/3 van de gemeenten die niet hebben deelgenomen aan de training, wel gebruik maken van kennis over gedragsbeïnvloeding. De training is dus geen voorwaarde voor inzet op gedragsbeïnvloeding, hoewel geen uitspraken gedaan kunnen worden over de effectiviteit van die inzet.

De LAZ-partijen (NederlandSchoon, Rijkswaterstaat en NVRD) willen het komende jaar meer inzetten op gedragsbeïnvloedende uitingen in de openbare ruimte (o.a. via Supporter van Schoon). Welke van de volgende uitingen zou u als gemeente het meeste behoefte aan hebben?

	Alle gemeenten*
Extra mobiele afvalbakken (bijv. de bestaande Supporter van Schoon voordeurbakken of nieuw model)	41%
Bestaande gemeentelijke afvalbakken voorzien van stickers of verven in kleur t.b.v. gedragsbeïnvloeding	62%
Gedragsbeïnvloedende beelden of uitingen ter decoratie van loze muren, spoortunnels of andere anonieme plekken	22%
Gedragsbeïnvloeding via posters of borden in openbare ruimte	68%
Gedragsbeïnvloeding via uitingen op straat (bijv. Supporter van Schoon stoeptegels)	42%

*Deze gegevens kunnen ook naar type gemeente geanalyseerd worden, en wanneer tot implementatie overgegaan wordt, zal gekeken worden welk type interventie het beste past bij ieder type gemeente.

Bekendheid Maatwerkadvies

	Alle gemeenten	G25	G50	Overige
Ja, goed bekend	36%	55%	43%	33%
Ja, bekend bij naam	36%	18%	36%	38%
Nee, niet bekend	28%	27%	21%	29%

Gebruik Maatwerkadvies

Bijna de helft van de respondenten/gemeenten heeft interesse om in 2018 gebruik te maken van Maatwerkadvies. Op basis van hun opgegeven vraag/probleemstelling zal contact worden opgenomen.

Conclusies hoofdstuk 6 voor dit jaar (2017)

- ✓ Bij de meeste gemeenten is het zwerfafvaldossier verdeeld over meerder personen. Hoewel de verwachting was dat naarmate de gemeenten kleiner worden, er minder mensen bij zwerfafval betrokken zijn, heeft ook bij de kleine gemeenten een grote meerderheid nog één of meer betrokken collega's.
- ✓ Nog altijd heeft ruim $\frac{1}{3}$ van de gemeenten geen zwerfafvalbeleidsplan. Verschillen tussen grote en kleine gemeenten zijn hierin beperkt, dus de grootte van de gemeente is geen bepalende factor van het wel of niet opstellen van een beleidsplan.
- ✓ De belangrijkste thema's in de zwerfafvalaanpak van de meeste gemeenten zijn participatie en gedragsbeïnvloeding.
- ✓ Verrassend is wel dat 69% van de gemeenten aangeeft dat gedragsbeïnvloeding onderdeel is van de zwerfafvalaanpak, maar vervolgens slechts 15% van de gemeenten aangeeft actief in te zetten op gedragsbeïnvloeding en zelfs 45% zegt hier niets mee te doen. Deze resultaten stroken niet met elkaar, wat betekent dat 'onderdeel van zwerfafval aanpak' en 'gebruik maken van gedragsbeïnvloeding kennis' blijkbaar voor veel gemeenten 2 aparte dingen zijn. Terwijl ze volgens de LAZ partijen sterk in elkaars verlengde liggen.
- ✓ Wanneer gedragsbeïnvloeding wordt ingezet wordt dit vervolgens voornamelijk gedaan wanneer het uitkomt. Dit impliceert dat gemeenten gedragsbeïnvloeding vaker als middel dan als doel zien.
- ✓ Voor gedragsbeïnvloedende uitingen in de openbare ruimte (vanuit de LAZ) is de meeste animo voor afvalbakken verven/bestickeren en posters/borden.
- ✓ Het Maatwerkadvies is (gezien het feit dat het pas een jaar beschikbaar is) vrij goed bekend. Bij de middelgrote gemeenten is het Maatwerkadvies vooral bekend bij naam, wat potentie biedt voor komend jaar.

Conclusies hoofdstuk 6 ten opzichte van vorig jaar (2016-2017)

- ✓ Het aandeel grote gemeenten met een beleidsplan zwerfafval is gedaald ten opzichte van 2016. Dit is bijzonder, omdat de verwachting is dat wanneer er eenmaal een beleidsplan is, dit niet meer verdwijnt (hooguit verkleind). Nadere inspectie van de respondenten lijst laat zien dat van de 14 G25 gemeenten die deze vraag hebben beantwoord, ongeveer de helft ook deelgenomen heeft aan het onderzoek 2016, terwijl de andere helft nieuw is voor het onderzoek 2017. In deze nieuwe groep geven meer gemeenten aan geen beleid te hebben, wat de daling in percentage verklaart.
- ✓ De inzet van verschillende thema's in de zwerfafvalaanpak is ten opzichte van 2016 redelijk gelijk gebleven. Gedragsbeïnvloeding en participatie blijven het belangrijkste. Wel is er een toename van het percentage gemeenten dat handhaving en inzet van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt in de zwerfafvalaanpak heeft. Handhaving is gestegen van 35% naar 54% en inzet mensen met afstand tot de arbeidsmarkt van 49% naar 63%.
- ✓ De bekendheid van instrumenten is niet met 2016 te vergelijken omdat in 2016 de vraagstelling niet begrepen werd. Dus de vraagstelling is aangepast.
- ✓ De inzet van kennis over gedragsbeïnvloeding is ten opzichte van 2016 toegenomen. In 2016 zette 17% de kennis actief in en 32% wanneer toepasselijk, in 2017 is dit respectievelijk 15% en 40%. Vooral de pragmatische inzet is dus sterk gestegen.

Hoofdstuk 7 – Aandachtsgebieden

In dit hoofdstuk worden de vragen uit module 7 behandeld over de aanpak van zwerfafval in verschillende gebiedstypen.

Welke gebiedstype zet de gemeente op in qua zwerfafvalbestrijding

	Afgelopen jaar (2017) gedaan	Van plan komend jaar/jaren te doen	N.v.t., geen intentie om hiermee aan de slag te gaan
Winkelgebieden	70%	43%	8%
Fastfood	18%	27%	38%
Snoeproutes	60%	38%	17%
Markten	35%	17%	29%
Uitgaansgebieden	27%	14%	35%
Openbaar vervoer	30%	24%	40%
Wegen	40%	34%	21%
Evenementen	65%	39%	13%
Parken (recreatie)	51%	30%	26%
Natuurgebieden (recreatie)	45%	33%	24%
Stranden (zout water)	12%	6%	43%
Binnenwater stranden (zoet water)	11%	24%	39%
Plassen/meren/rivieren/kanalen (recreatie)	23%	28%	29%
Jachthavens	4%	20%	49%
Basisscholen	79%	41%	6%
Middelbare scholen	52%	40%	17%

*Let op: op deze vragen konden meerdere antwoorden worden gegeven, dus het totaal telt niet op tot 100%. Het percentage is het % gemeenten dat op dit aandachtsgebied in deze periode inzet heeft gepleegd.

*Deze gegevens kunnen ook naar type gemeente geanalyseerd worden (zoals in 2016 is gedaan), maar voor dit jaar ligt de prioriteit bij de algehele interesse in aandachtsgebieden om hierop het aanbod van de LAZ organisaties aan te passen.

Bekendheid Schoonste Winkelgebied Verkiezing

	Alle gemeenten	G25	G50	Overige
Ja, goed bekend	57%	92%	80%	48%
Ja, bekend bij naam	30%	8%	13%	36%
Nee, niet bekend	13%	-	7%	16%

Bekendheid Snoeproute aanpak/toolkit NederlandSchoon

	Alle gemeenten	G25	G50	Overige
Ja, goed bekend	37%	42%	29%	37%
Ja, bekend bij naam	38%	42%	57%	34%
Nee, niet bekend	25%	16%	14%	29%

Gebruik Snoeproute aanpak/toolkit

Van de 81 gemeenten die aangeven (goed) bekend te zijn met de toolkit, zegt 38% de kennis en/of materialen hieruit het afgelopen jaar te hebben ingezet. Dit zijn vooral gemeenten (25 van de 31) die de toolkit goed kennen.

Bekendheid Evenementen aanpak/toolkit NederlandSchoon

	Alle gemeenten	G25	G50	Overige
Ja, goed bekend	21%	17%	7%	24%
Ja, bekend bij naam	42%	50%	50%	40%
Nee, niet bekend	37%	33%	43%	36%

Gebruik Evenementen aanpak/toolkit

Van de 69 gemeenten die aangeven (goed) bekend te zijn met de toolkit, zegt 51% de kennis en/of materialen hieruit het afgelopen jaar te hebben ingezet. Dit zijn vooral gemeenten (22 van de 35) die de toolkit goed kennen.

Eigen toolkit/actieplan/aanpak evenementen

46% van de gemeenten heeft een eigen toolkit/actieplan voor evenementen. Bij 29% van de gemeenten is dat vanuit de gemeente, de andere 17% heeft dit vanuit de regionale reinigingsorganisatie(s). Verrassend is dat bij de gemeenten met een evenementen actieplan vanuit de reinigingsorganisatie de bekendheid van de NederlandSchoon toolkit zeer hoog is, terwijl bij de groep gemeenten die zelf een evenementen actieplan heeft gemaakt nog bijna de helft niet bekend is met de NederlandSchoon toolkit (dit zijn zowel grote, middelgrote als kleine gemeenten).

Evenementen aanpak met Supporter van Schoon / LAZ

In de vragenlijst is ook geïnventariseerd of gemeenten hulp/samenwerking willen met de LAZ organisaties onder de vlag van Supporter van Schoon. Gemeenten die dit hebben aangegeven worden hierover benaderd.

Bekendheid lesmaterialen Supporter van Schoon (Aandeslagmetafval.nl en webshopschoon.nl)

	Alle gemeenten	G25	G50	Overige
Ja, goed bekend	28%	17%	29%	29%
Ja, bekend bij naam	46%	67%	57%	41%
Nee, niet bekend	26%	16%	14%	30%

Samenwerking lokale NME (Natuur- en Milieu Educatie)

Wanneer gevraagd naar samenwerking met de lokale NME geven de gemeenten aan:

- 19% is niet bekend met de lokale NME
- 17% is er wel bekend mee, maar werkt er niet mee
- 67% werkt samen met de lokale NME

De mate van bekendheid en samenwerking verschilt amper onder de verschillende typen gemeenten.

Conclusies hoofdstuk 7 voor dit jaar (2017)

- ✓ De meeste gemeenten zetten in op winkelgebieden, snoeroutes, evenementen en scholen (basis en middelbaar). Dit zijn ook de gebiedstypen waar voor de komende jaren de meeste animo voor is.
- ✓ Opvallend bij de gebiedstypen is wel dat (net als vorig jaar) het percentage gemeenten dat van plan is zich op een gebiedstype in te zetten, vele malen kleiner is dan het percentage gemeente wat afgelopen jaar inzet heeft gepleegd in een gebiedstype. Dit impliceert dat veel gemeenten het nog altijd lastig vinden in te schatten wat hun zwerfafvalaanpak het komende jaar gaat worden of überhaupt hierop niet vooruit plannen.
- ✓ Uitzonderingen hierop zijn de gebiedstypen fastfood, binnenwater, recreatie en jachthavens. Voor deze gebiedstypen zijn er meer gemeenten die dit willen gaan doen, dan die dit hebben gedaan. Dit zijn dus groeiende aandachtsgebieden.
- ✓ De bekendheid van de winkelgebied verkiezing is het hoogste onder de grote en middelgrote gemeenten. Verrassender is eigenlijk dat ook onder de kleine gemeenten bijna de helft goed bekend is met de verkiezing.
- ✓ De bekendheid van de snoeproute toolkit is goed. $\frac{3}{4}$ van de gemeenten kent de toolkit (bij naam of goed). Bij het gebruik van de toolkit wordt duidelijk dat deze alleen gebruikt wordt door de groep gemeenten die de toolkit goed kennen. Omdat er een grote groep middelgrote gemeenten is die de toolkit kent bij naam (57%) zit hier veel potentie.
- ✓ De bekendheid van de evenementen toolkit is lager dan die van de snoeproute toolkit, wat verrassend is, omdat het aandeel gemeenten dat afgelopen jaar met evenementen bezig is geweest hoger is dan voor snoeroutes. Ook bij evenementen is een duidelijke link tussen goede bekendheid en gebruik. Dus ook hier heeft de grote groep grote en middelgrote gemeenten die de toolkit kennen bij naam veel potentie.
- ✓ Het resultaat dat 46% van de gemeenten een eigen evenementen actieplan heeft, verklaard mogelijk de mindere interesse in de NederlandSchoon toolkit.
- ✓ De bekendheid van de lesmaterialen is nog niet heel hoog, maar ook hier is er een grote groep die er al wel eens van gehoord heeft.
- ✓ Er is wel een vrij groot aandeel gemeenten (67%) dat samenwerkt met de NME in hun gemeente.

Conclusies hoofdstuk 7 ten opzichte van vorig jaar (2016-2017)

- ✓ In de inzet op aandachtsgebieden is niet zoveel veranderd ten opzichte van 2016. Destijds waren winkelgebieden, snoeroutes, evenementen en scholen ook de belangrijkste gebiedstypen.
- ✓ Er is wel een iets hoger percentage gemeenten dat zich inzet op OV gebieden (30% t.o.v. 24%), terwijl inzet op wegen juist wat is afgenomen (40% t.o.v. 65%).
- ✓ De bekendheid van de Schoonste Winkelgebied Verkiezing is ten opzichte van 2016 gestegen. In 2016 kende 33% van de gemeenten de verkiezing bij naam en 46% goed. Nu is dat respectievelijk 30% en 57%.
- ✓ De bekendheid van de Snoeproute toolkit is sinds 2016 niet veranderd, het gebruik is wel licht toegenomen.
- ✓ Ook de bekendheid van de Evenementen toolkit is sinds 2016 niet veranderd, wel is er een duidelijke stijging in het gebruik van de toolkit onder gemeenten die deze reeds goed kenden.
- ✓ Ten opzichte van 2016 is de bekendheid van de lesmaterialen toegenomen.

Conclusies hoofdstuk 7 relaties tussen aandachtsgebieden

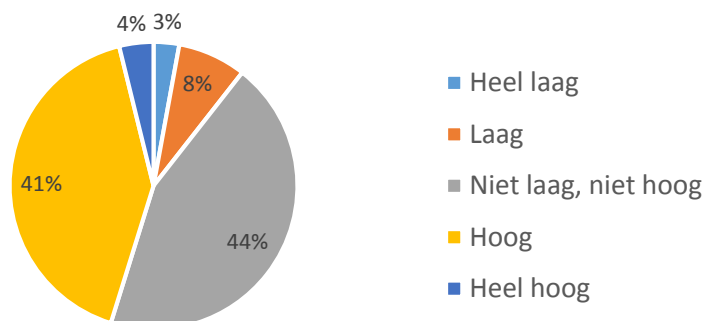
Verschillende aandachtsgebieden worden door gemeenten vaak (bewust of onbewust) tegelijk aangepakt. Onbekend is of de aanpak dan vergelijkbaar is of überhaupt afgestemd, maar het aanpakken van verschillende aandachtsgebieden binnen dezelfde gemeente in hetzelfde jaar biedt hier wel de mogelijkheid toe. De volgende combinaties zijn veel voorkomend:

- ✓ Middelbare scholen en Basisscholen. Alle gemeenten met een middelbare school aanpak, hebben ook een basisschool aanpak. Dit impliceert dat basisscholen een logische beginstap zijn.
- ✓ Snoeroutes, Winkelgebieden en Middelbare Scholen. Van de gemeenten met een snoeroute aanpak heeft ruim 80% ook een winkelgebieden aanpak en $\frac{2}{3}$ ook een Middelbare school aanpak. Dit is logisch, want een snoeroute begint in een winkelgebied en eindigt bij de school.
- ✓ Markten en uitgaansgebieden. De gemeenten met een markten aanpak hebben bijna allemaal ook een winkelgebieden aanpak, én een snoeroute aanpak én evenementen aanpak. Dit kan verschillende verklaringen hebben. Markten worden door niet veel gemeenten in de aanpak mee genomen, dus de gemeenten die een markt aanpak hebben, zijn de gemeenten die toch al actief zijn, en dus op bijna alle gebiedstypen actief zijn. Markten is dan een logische toevoeging. Markten kunnen echter ook gezien worden als verlengde van het winkelgebied, een terugkerend evenement en begin van een snoeroute. Vanuit die redenering is er veel potentie tot een integrale aanpak. Voor uitgaansgebieden geldt hetzelfde. Deze worden niet vaak door dezelfde gemeenten opgepakt die ook markten doen, maar in de gemeenten die met uitgaansgebieden bezig zijn, is ook de inzet op winkelgebieden, snoeroutes en evenementen groot.
- ✓ OV en wegen is een combinatie die in 2017 minder duidelijk is dan in 2016. In 2016 hadden bijna alle gemeenten met een OV aanpak ook een wegen aanpak, in 2017 is dit slechts de helft.
- ✓ Parken, recreatie en water. Parken en natuurgebieden gaan vaak samen. $\frac{2}{3}$ van de gemeenten met een parken aanpak, heeft ook een aanpak voor natuurgebieden. Binnenwater stranden en recreatieplassen worden ook bijna altijd tegelijk aangepakt, en in die gemeenten is ook een parken of natuurgebieden aanpak aanwezig.

Hoofdstuk 8 – Zwerfafvalvergoeding

In dit hoofdstuk worden de vragen uit module 8 behandeld over de aanpak van zwerfafval in relatie tot de inzet van de zwerfafvalvergoeding.

Staat zwerfafval hoog op de gemeentelijke agenda?



Is uw gemeente meer betrokken bij zwerfafval sinds de zwerfafvalvergoeding?



**De 'Anders namelijk..' gemeenten geven vooral aan dat het gaat om een combinatie voor bovenstaande en een grotere inzet op participatie (dus betrokkenheid vanuit andere stakeholder in de gemeente).*

In welke mate heeft u door de extra aanpak met behulp van de zwerfafvalvergoeding dingen geleerd om slimmer te kunnen werken en/of het publiek beter te bereiken?

Bij 56% van de gemeenten heeft de zwerfafvalvergoeding in (zeer) hoge mate bijgedragen aan slimmer werken.

Zijn burgers meer betrokken geraakt sinds de vergoeding?

Bij 48% van de gemeenten zijn burgers meer betrokken geraakt.

Hoe belangrijk vindt u de samenwerking met burgers voor een succesvolle aanpak?

Bij 90% van de gemeenten wordt samenwerking belangrijk gevonden.

Zijn verenigingen meer betrokken geraakt sinds de vergoeding?

Bij 48% van de gemeenten zijn verenigingen meer betrokken geraakt.

Zijn bedrijven meer betrokken geraakt sinds de vergoeding?

Bij 4% van de gemeenten zijn bedrijven meer betrokken geraakt.

Wat heeft de zwerfafvalvergoeding tot nu toe intern opgeleverd?

De volgende antwoorden zijn gegeven door:

Onze aanpak is verbeterd (aanpak is efficiënter)	= 53% van de gemeenten
Onze aanpak is verbreed (we doen meer)	= 84% van de gemeenten
We hebben nu een meerjarenplan	= 36% van de gemeenten

Welk cijfer geef je voor:

Jullie zwerfafvalaanpak vóór de introductie van de zwerfafvalvergoeding?	= 5,7 gemiddeld
De extra activiteiten betaald uit de zwerfafvalvergoeding?	= 7,9 gemiddeld
Jullie huidige aanpak?	= 7,8 gemiddeld
De zwerfafvalvergoeding?	= 8,1 gemiddeld

Conclusies hoofdstuk 8 voor dit jaar (2017)

- ✓ Zwerfafval heeft veelal een belangrijke plek op de gemeentelijke agenda. Bij bijna de helft van de gemeenten staat dit onderwerp hoog tot zeer hoog.
- ✓ Ook is er bij bijna alle gemeente door de zwerfafvalvergoeding meer betrokkenheid op het onderwerp zwerfafval.
- ✓ Bij de meeste gemeenten wordt meer gedaan n.a.v. de zwerfafvalvergoeding.
- ✓ De zwerfafvalvergoeding en activiteiten op basis van de zwerfafval vergoeding worden zeer goed beoordeeld.

Conclusies hoofdstuk 8 ten opzichte van vorig jaar (2016-2017)

- ✓ In de agendering van zwerfafval is ten opzichte van 2016 weinig veranderd. In de betrokkenheid is een toename zichtbaar van gemeenten die een betrokken wethouder of raadsleden hebben. Dit valt echter niet helemaal te kwantificeren, omdat in de vraagstelling (t.o.v. 2016) 1 antwoordcategorie is vervallen.
- ✓ Ten opzichte van 2016 is er bij meer gemeente betrokkenheid vanuit verenigingen (35% t.o.v. 48%) en bij minder gemeenten betrokkenheid vanuit bedrijven (13% t.o.v. 4%).
- ✓ Het hebben van een meerjarenplan als gevolg van de zwerfafvalvergoeding is ten opzichte van 2016 toegenomen. In 2016 had 29% van de gemeenten een meerjarenplan dankzij de zwerfafvalvergoeding, nu is dat 36%.
- ✓ Ten opzichte van 2016 is er amper wat veranderd in de scores die men geeft voor de zwerfafvalvergoeding. Op zich logisch, want hierin is niets veranderd t.o.v. vorig jaar.

Hoofdstuk 9 – Kenniswijzer

In dit hoofdstuk worden de vragen uit module 9 behandeld over de bekendheid van de Kenniswijzer en het gebruik ervan.

Bekendheid Kenniswijzer

	Alle gemeenten	G25	G50	Overige
Ja, goed bekend	44%	67%	46%	40%
Ja, bekend bij naam	41%	33%	46%	42%
Nee, niet bekend	15%	-	8%	18%

Gebruik van de Kenniswijzer

	Alle gemeenten die de Kenniswijzer goed kennen
Gouden Tips: voor inspiratie	76%
Gouden Tips: voor concrete activiteiten	60%
Documenten bibliotheek: voor meer informatie over een onderwerp	67%
Documenten bibliotheek: om specifieke documenten te downloaden	69%
Documenten bibliotheek: om iets na te lezen na een bijeenkomst	7%

Conclusies hoofdstuk 9 voor dit jaar (2017)

- ✓ De Kenniswijzer is het beste bekend onder de grote gemeenten.
- ✓ Bij het gebruik van de kenniswijzer zijn documenten en Gouden Tips ongeveer even belangrijk. Documenten na lezen na een bijeenkomst wordt verreweg het minste gedaan.

Conclusies hoofdstuk 9 ten opzichte van vorig jaar (2016-2017)

- ✓ De bekendheid van de Kenniswijzer is bij grote en middelgrote gemeenten iets afgenomen sinds 2016, maar dit kan ook verklaard worden in een wisseling van reagerende gemeenten (zie ook H6). Bij de kleine gemeenten is de bekendheid toegenomen van 27% goed bekend in 2016, naar 40% in 2017.
- ✓ Het gebruik van de Kenniswijzer is ook iets veranderd sinds 2016. De gemeenten die bekend zijn met de Kenniswijzer zijn deze intensiever, voor meer verschillende doeleinden, gaan gebruiken.

Hoofdstuk 10 – Informatiebehoeften en -deling

In dit hoofdstuk worden de vragen uit module 10 behandeld over de informatiebehoeften vanuit de gemeenten en het delen van informatie.

Informatiebehoefte

	Advies (op maat)	Kennis (documenten)	Bijeenkomst / training	Respondenten
Supporter van Schoon	2%	52%	29%	55
Opschoonacties	7%	54%	7%	57
Participatie	8%	57%	15%	67
Monitoring	4%	58%	7%	57
Beeldgericht reinigen	2%	52%	2%	49
Beheer en inrichting	3%	59%	5%	55
Afvalbakken	29%	58%	22%	64
Bijplaatsingen	34%	53%	12%	63
Handhaving	12%	54%	7%	58
Arbeidsparticipatie	4%	47%	9%	51
Winkelgebieden	4%	50%	10%	52
Fastfood	20%	40%	21%	39
Snoeproutes	4%	35%	8%	36
Markten	3%	47%	23%	43
Uitgaansgebieden	1%	40%	23%	38
Openbaar vervoer	1%	39%	20%	36
Wegen	2%	45%	4%	43
Evenementen	10%	35%	12%	43
Natuur recreatie (park of bos)	1%	42%	22%	41
Waterrecreatie	4%	39%	21%	40
Basisscholen	13%	42%	13%	49
Middelbare scholen	11%	54%	28%	56

Onderwerpen die voor het komende jaar prioriteit hebben voor gemeenten (weergegeven in woordenwolk):



Belangrijkste innovaties, trends en ontwikkelingen volgens gemeenten
(weergegeven in woordenwolk):



Best practices en leerpunten

Aan gemeenten is gevraagd of zij het afgelopen jaar projecten hebben gedaan die als best practice beschreven kunnen worden, of die juist niet naar wens zijn gegaan en waarvan leerpunten zijn meegenomen. Het komende jaar zullen de LAZ-organisaties deze reacties gebruiken om praktijkvoorbeelden te selecteren en uit te werken.

Conclusies hoofdstuk 10 voor dit jaar (2017)

- ✓ Hoewel winkelgebieden, snoeproutes, evenementen en scholen de belangrijkste gebiedstypen zijn, is er weinig behoefte aan advies of training op deze terreinen. Wel zijn het onderwerpen waarvoor kennisdocumenten gewild blijven.
- ✓ Qua advies is er vooral behoefte aan advies over afvalbakken, bijplaatsingen en fastfood. Afvalbakken en bijplaatsingen zijn daarin de meer traditionele onderwerpen, fastfood een opkomend thema.
- ✓ Kennisdocumenten zijn over de gehele linie gewild, maar het meest gewenst voor participatie, monitoring, beheer en inrichting, en afvalbakken. Dit zijn ook allen onderwerpen die zich goed lenen voor kennisdocumenten vanwege de vele facetten van het onderwerp.
- ✓ Voor training is er vooral vraag naar Supporter van Schoon en Middelbare scholen. Dit zijn beiden onderwerpen waar door de LAZ nog zeer weinig over gecommuniceerd is, dus een training of kennisbijeenkomst is hier een logische eerste stap.
- ✓ Afvalbakken, participatie, bijplaatsingen, en beheer en inrichting hebben voor het komende jaar voor de meeste gemeenten prioriteit. Dit valt ook terug te zien in de informatiebehoefte.
- ✓ Gedragsbeïnvloeding, slimme afvalbakken en statiegeld worden door gemeenten gezien als de belangrijkste ontwikkelingen op zwerfafvalgebied.

Conclusies hoofdstuk 10 ten opzichte van vorig jaar (2016-2017)

- ✓ De behoefte aan advies is over de gehele linie iets afgenomen terwijl de behoefte aan bijeenkomsten juist iets is gestegen. Er is dus nog altijd behoefte aan hulp, maar via andere kanalen. Dit sluit ook sterk aan op de trend waarin gemeenten steeds meer van elkaar leren.
- ✓ Het uitsplitsen van scholen naar basis en middelbaar heeft inzichtelijk gemaakt dat er meer behoefte is aan kennis over middelbare scholen dan basisscholen. De kennisproducten kunnen hierop aangepast worden.

Hoofdstuk 11 – Aanpak typen zwerfafval

In dit hoofdstuk worden de vragen uit module 11 behandeld over aanpak van specifieke typen zwerfafval, zijnde vuurwerk, kauwgom, sigarettenpeuken en ballonnen.

Extra preventie of reinigingsinzet gepleegd ter bestrijding van type zwerfafval

	Vuurwerk	Kauwgom	Sigarettenpeuken
Afgelopen jaar (2017) gedaan*	40%	10%	23%
Van plan komend jaar/jaren te doen*	26%	30%	35%
N.v.t., geen intentie om hiermee aan de slag te gaan	34%	60%	42%

**Let op: Door een fout in de programmering van deze vraag konden respondenten slechts 1 antwoordoptie selecteren en niet beide. Wanneer een gemeente dus zowel in 2017 een bepaald type zwerfafval heeft aangepak, als in 2018 van plan is hier (weer) aan te doen, heeft de respondent 1 van deze 2 opties moeten kiezen. De percentages op beide antwoorden zijn daardoor ondervertegenwoordigd.*

Interesse in kauwgom aanpak vanuit de LAZ-organisaties

	Alle gemeenten (37) die met kauwgom aan de slag zijn of gaan
Communicatie om mensen te motiveren geen kauwgom op de grond te gooien	81%
Speciale kauwgom afvalbakken / voorzieningen	30%
Reiniging van kauwgom van de straat	76%

Conclusies hoofdstuk 11 voor dit jaar (2017)

- ✓ De aanpak van vuurwerk zwerfafval was afgelopen jaar bij de meeste gemeenten aan de orde. Kauwgom en peuken is minder interesse in, al is er wel een grote groep gemeenten die hier in de toekomst mee aan de slag wil.
- ✓ Als de LAZ organisaties een kauwgom aanpak zouden uitrollen, zien de meeste gemeenten het liefste communicatie om kauwgom op de grond gooien te voorkomen. Er is veel minder interesse in speciale kauwgom afvalbakken.